

ruimte voor
zonne-energie
in Drenthe

naar een mooi, bruisend én energieneutraal Drenthe

Ruimtelijk beleid voor zonneakkers

De zon is voor onze planeet een onuitputtelijke energiebron. Om als mens rechtstreeks van deze energiebron te kunnen profiteren, hebben we technische installaties nodig: zonnepanelen, omvormers, kabels en leidingen en allerlei bijkomende voorzieningen en infrastructuur. Deze installaties vergen ruimte.

Op het dak van een doorsnee woning is de ruimteclaim voor het plaatsen van zonnepanelen beperkt. Anders ligt het, wanneer gekeken wordt naar plannen die ontwikkeld worden voor grotere parkopstellingen. Dit soort grootschalige parken noemen we zonneakkers. Bij dergelijke initiatieven kan de claim op de leefomgeving omvangrijk zijn.

In 2014 hebben we vanuit de provincie Drenthe een beleidsverkenning verricht naar zonneakkers. Op basis van deze verkenning is ons provinciale omgevingsbeleid aangevuld met een aantal uitgangspunten. Hierin beschrijven we hoe we aankijken tegen zonneakkers in de Drentse leefomgeving.

Sindsdien hebben zich vele geïnteresseerden bij ons gemeld met vragen over ons beleid. We hebben in de afgelopen drie jaren gemerkt dat het beleid inspireert en uitdaagt: de uitgangspunten zijn net even anders dan wat men gewend is.

Deze brochure is bedoeld om u als geïnteresseerde te informeren over de ruimtelijke mogelijkheden voor zonneakkers in Drenthe en u te inspireren. Verschillende beleidsdocumenten en praktijkvoorbeelden zijn in één handzame brochure samengenomen. Deze brochure geeft inzicht in ons beleid en nodigt uit om in gesprek te gaan.

Provincie Drenthe
januari 2017

Van idee naar realisatie

Het ontwikkelen van zonneparken op de grond is in Nederland een vergunningplichtige activiteit. De gemeente is hiervoor, normaal gesproken, het bevoegde gezag. In sommige gevallen kan de gemeente op grond van het bestaande bestemmingsplan besluiten de vergunning te gaan verlenen. In de meeste gevallen zal zij echter vaststellen dat het bestemmingsplan niet voorziet in de plaatsing van grondgebonden zonne-installaties. Om dan toch een vergunning te kunnen verlenen zal de gemeente moeten afwijken van het bestemmingsplan of een wijzigingsprocedure van het bestemmingsplan moeten opstarten. Op dat moment schuift de provincie aan tafel.

Maatwerk

De beoordeling van elke aanvraag is maatwerk. Samen met u en de gemeente kijken we welke mogelijkheden er binnen de kaders zijn. Door uw plan vroegtijdig te bespreken en waar nodig aan te passen, verloopt een eventuele planprocedure sneller. Het is de gemeente die deze procedure in gang kan zetten.

Bij wijzigingen in het bestemmingsplan kijken we samen met u en de gemeente welke mogelijkheden er zijn.

Zonne-energie in het provinciale omgevingsbeleid

De **Omgevingsvisie Drenthe** is voor ons het algemene kader bij het beoordelen van nieuwe ontwikkelingen in de Drentse leefomgeving. In de Omgevingsvisie staan de belangen, ambities, rollen, verantwoordelijkheden en sturing van de provincie in het ruimtelijk domein geformuleerd.

Een instrument om te kunnen sturen op het in de Omgevingsvisie geformuleerde beleid is de **Provinciale Omgevingsverordening Drenthe (POV)**. (artikel 3.30) In de verordening staan voorschriften waaraan iedereen zich moet houden.

In de POV is één artikel specifiek gewijd aan de ruimtelijke mogelijkheden voor zonne-energie. De tekst van het artikel luidt:

‘Een ruimtelijk plan kan voorzien in de realisatie van zonneakkers mits de realisatie voldoet aan de door provinciale staten vastgestelde en in de Omgevingsvisie opgenomen Zonneladder en het ter uitvoering daarvan door gedeputeerde staten vastgestelde Beleidskader Zonneakkers’

De Zonneladder uit de Omgevingsvisie en het **Beleidskader Zonneakkers** zijn dus bepalend. In het vervolg van deze folder lichten we beide onderdelen verder toe.

Zonneladder

Ons beleid voor zonneakkers kenmerkt zich door een uitnodigend karakter. Dit betekent dat we op voorhand geen locaties aanwijzen of uitsluiten. De beoordeling of een specifiek initiatief matcht met de eigenschappen en kwaliteiten van een specifieke plek zien wij als maatwerk. We leggen de handschoen neer bij initiatiefnemers om tot passende voorstellen te komen.

Bij het toepassen van deze benadering kijken we als eerste waar een initiatief thuis hoort op de Zonneladder. De Zonneladder brengt hiërarchie aan in het beoordelen van de geschiktheid van locaties: pas wanneer locaties op een lagere trede van de ladder voor een bepaald initiatief niet voldoende beschikbaar of geschikt zijn, komen locaties op een hogere trede in beeld.

1 Gebouwgebonden zon op dak

2 Grondgebonden zon op maaiveld [binnen de stedelijke omgeving]

3 Grondgebonden zonne-initiatieven met maatschappelijk draagvlak [buiten bestaand stedelijk gebied]

1

Gebouwgebonden zon op dak

Onze voorkeur gaat uit naar het zoveel mogelijk opwekken van zonne-energie met gebouwgebonden installaties. In ons energiebeleid voor de middellange termijn (verwoord in de Drente Energiestrategie) hebben we als streefbeeld opgenomen dat in 2020 het aantal zonnepanelen op Drentse daken ten opzichte van 2010 met minimaal een factor 100 is toegenomen: van 2 hectare naar 200 hectare.

We plaatsen daarbij wel de kanttekening dat onze invloed hierop relatief beperkt is. Over belangrijke parameters, zoals de prijs van zonnepanelen en de prijs van stroom, gaan wij bijvoorbeeld niet. Ook vanuit het ruimtelijk domein is onze invloed beperkt, aangezien het plaatsen van zonnepanelen op een gebouw nu al vergunning-vrij kan. Wat we wel doen, is Drentse gebouweigenaren stimuleren om te investeren in de plaatsing van zonnepanelen op hun gebouwen. Dit doen we bijvoorbeeld door het verstrekken van informatie en het beschikbaar stellen van zonneleningen.

Online Zonnekaart Drenthe

In 2015 is op ons initiatief voor de hele provincie een online zonnekaart ontwikkeld: www.drenthe.zonnekaart.nl. Binnen een paar muisklikken is op adresniveau te zien of een dak geschikt is voor zonnepanelen, wat een dak aan energie kan opleveren en hoeveel geld het uiteindelijk opbrengt. Met de zonnekaart is de potentie van het gebouwgebonden opwekken van zonne-energie van Drenthe in kaart gebracht.

Zonnelening

De Provincie Drenthe stelt leningen beschikbaar aan haar inwoners voor de aanschaf en aanleg van systemen voor de opwekking van zonne-energie. Deze leningen hebben een rente-voordeel. Geïnteresseerden kunnen meer informatie opvragen bij het Drents Energie Lokaal. Kijk op www.drentsenergieloket.nl of www.zonzoektdrent.nl.

Landgoed Scholtenszathe Klazienaveen

Het grootste zonnedak in Drenthe staat in Klazienaveen, op Landgoed Scholtenszathe. Hier wordt op duizend hectare duurzame akkerbouw, veeteelt en bosbouw geteeld. Op het dak van bestaande gebouwen zijn ruim 4.600 zonnepanelen geplaatst. Samen zijn ze goed voor de productie van 1.300 MegaWattuur per jaar, bijna driemaal het energieverbruik van het landgoed.

De extra geproduceerde energie wordt teruggeleverd aan het net. De noodzakelijke aanpassing van de infrastructuur van het stroomnet is mede mogelijk gemaakt door een Green Deal met de Provincie Drenthe.

2

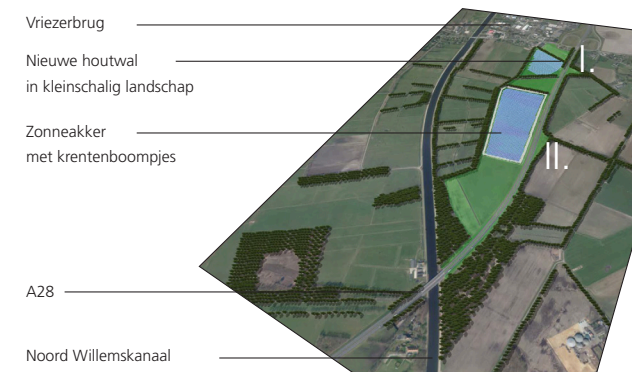
Grondgebonden zon op maaiveld

Soms is er geen of onvoldoende geschikte ruimte beschikbaar om het opwekken van zonne-energie te koppelen aan gebouwen. Wanneer deze situatie zich voordoet en men wil inzetten op de ontwikkeling van een grondgebonden opstelling, geven wij er de voorkeur aan dat hiervoor een locatie binnen bestaand stedelijk gebied wordt gekozen.

Daarbij kan het overigens ook gaan om bedrijventerreinen en woningbouwlocaties die op korte tot middellange termijn geen invulling krijgen en daarmee geschikt kunnen zijn voor de opwekking van zonne-energie.

Bedrijventerrein Vriezerbrug

In de Gemeente Tynaarlo is Vriezerbrug Noord ontwikkeld. Dit bedrijventerrein ligt centraal aan de A28, tussen Assen en Groningen. Voor Vriezerbrug Zuid, dat niet wordt aangewend voor bedrijvigheid, is samen met de Provincie Drenthe ambtelijk onderzocht hoe twee initiatieven voor grondgebonden zonne-installaties hier kunnen worden ingepast. Daarbij is ook gekeken hoe cultuurhistorische waarden van de omgeving kunnen worden versterkt, door langs een oude structuur een nieuwe houtwal te realiseren. Hiermee ontstaat een nieuwe dorpsrand voor het bedrijventerrein, waarmee waarde wordt toegevoegd aan het gebied. Voor de realisering van beide initiatieven is een bestemmingsplan noodzakelijk.

I. Proefopstelling lokale markt

Hier is een proefopstelling van grondgebonden zonne-installaties geplaatst. De energie die hieruit wordt opgewekt, is bestemd voor de lokale markt. Dit is dankzij gebruikmaking van de regeling postcoderoos ook interessant voor bewoners in omliggende postcodegebieden.

II. Kraag van krentenboompjes

Zuidelijker is een grootschalige ruimte aanwezig, die onderdeel uitmaakt van de oorspronkelijke ontwerpgedachte van de A28. In deze grotere open ruimte wordt een veld van zonnepanelen voorgesteld, dat wordt omzoomd door een brede kraag van krentenboompjes. Krentenboompjes zijn meerstammig en hebben naast een witte bloesem in het voorjaar een mooi pallet aan herfstkleuren. Het is een eenvoudig maar krachtige ruimtelijke inpassing die aansluit bij de maat en de schaal van de ontworpen A28.

3

Grondgebonden initiatieven met maatschappelijk draagvlak

Als laatste trede op de zonneladder komen ook grondgebonden opstellingen buiten het bestaande stedelijke gebied in beeld. Voorwaarde voor dit soort initiatieven is dat ze kunnen rekenen op betrokkenheid en breed maatschappelijk draagvlak vanuit de directe omgeving. We staan open voor initiatieven die inhaken op naoberschap, menselijke maat en kleinschaligheid – bijvoorbeeld in de vorm van een lokale energiecoöperatie.

We zijn graag bereid om tafel te gaan met initiatiefnemers om binnen de geldende wetgeving en vastgestelde maatregelen samen mogelijkheden te zoeken.

Het Beleidskader zonneakkers geeft aan wat de belangrijkste aandachtsvelden zijn.

Zonnepark Zeijen – Energierijk Zeijen

Een voorbeeld van grondgebonden initiatieven met maatschappelijk draagvlak is een zonnepark met ruim 2200 panelen bij Zeijen, op het noordelijke deel van de voormalige puinstortplaats. Het zonnepark is een idee van de inwoners van Zeijen zelf, verenigd in Energierijk Zeijen dat zich inspanst om in het dorp zoveel mogelijk duurzame energie op te wekken. Omdat veel inwoners in Zeijen riet op het dak van hun huis hebben liggen, ontstond het plan om een gezamenlijk zonnepark te ontwikkelen. Dit bleek na overleg met de provincie en de gemeente Tynaarlo mogelijk, omdat de voormalige stortplaats niet geschikt is voor andere activiteiten. Het werd voorheen gebruikt voor sloop- en puinafval en vervolgens afgedekt met folie en zand. Zonnepark Zeijen kan ongeveer 150 huishoudens van stroom voorzien. Een initiatiefnemer betaalt de aanleg van het zonnepark. Vervolgens kunnen de dorpingen zelf panelen kopen. Het enthousiasme voor het zonnepark is groot. Behalve de 2200 panelen komt er aan de oostelijke kant van het terrein een omvormershuisje. Daarin staat de installatie die ervoor zorgt dat de elektriciteit van de zonnepanelen wordt omgezet in stroom voor op het net.

Beleidskader zonneakkers

Met het Beleidskader zonneakkers vragen wij van initiatiefnemers dat ze hun plannen zorgvuldig inpassen. Het Beleidskader vormt een uitwerking van de Zonneladder en omvat drie aandachtsvelden die in een brief van Gedeputeerde Staten aan Provinciale Staten ^(25 juni 2014) zijn benoemd. Deze aandachtsvelden zijn: **locaties**, **omvang** en **ruimtelijke inpassing**.

I. **Locaties** zonneakkers op of naast andere functies

Op basis van onze verkenningen zien we verschillende aanknopingspunten voor koppeling van bepaalde locatiefuncties aan de ontwikkeling van zonneakkers:

- a] Aan de randen van woon- of werklocaties zien we mogelijkheden om lokale opwekking van zonnestroom direct te koppelen aan de eindgebruiker(s).
- b] Binnen onze provincie zijn plekken en gebieden waar bestaande functies te combineren zijn met installaties voor zonne-energie. Er ontstaat meerwaarde door multifunctioneel ruimtegebruik. Wij gaan graag het gesprek aan over initiatieven waarin dit soort ruimtes benut worden voor de opwekking van zonne-energie.
- c] Bepaalde bijzondere locaties, zoals vuilstorten, luchthavens, circuits of infrastructurele projecten, lenen zich door ligging en/of vorm voor initiatieven met een iconische uitstraling.

TT Circuit Assen

Op het TT Circuit Assen is het Zonnepark XXL geplaatst, op het dak van de motorstalling. Daarmee is gebruik gemaakt van een bestaande voorziening waaraan een nieuwe functie is toegevoegd: de productie van zonne-energie.

Op de motorstalling voor 14.000 motoren zijn maar liefst 21.600 zonnepanelen geplaatst, die net zoveel stroom kunnen opwekken als de stroom die 1600 gezinnen gebruiken (5,6 megawatt). De door het park opgewekte energie wordt gebruikt door Tamoil Nederland, TT Circuit Assen en deels door geïnteresseerde omwonenden, als onderdeel van de Green Deal met de Provincie Drenthe.

Ook wordt er gewerkt aan een proef met een innovatieve manier van energieopslag, die goedkoper is dan gangbare systemen en minder belastend is voor het milieu.

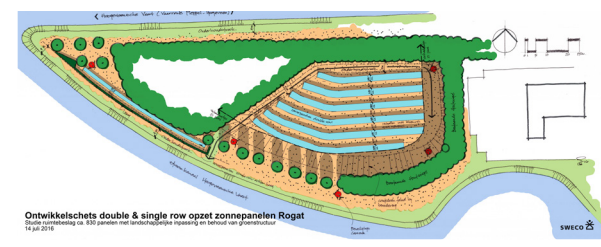
II. Omvang

zonneakkers in balans met energieafname omgeving

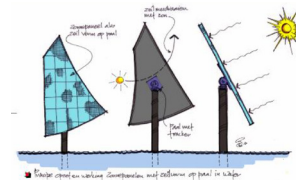
De aanleg van een zonneakker betekent dat een technische installatie in het landschap wordt geplaatst. Naarmate de omvang hiervan toeneemt, wordt ook de uitstraling meer industrieel. De Provincie Drenthe wil een goede ruimtelijke verhouding tussen de oppervlakte van een initiatief en de nabijgelegen (gebouwde) omgeving. Tegelijkertijd is het vanuit zuinig en doelmatig ruimtegebruik wenselijk dat een balans wordt gezocht tussen de productie en de afname van zonne-energie in de omgeving.

18

Zonnepark Rogat

Met als doel om als provinciale overheid het goede voorbeeld te geven in duurzaamheid wordt op het terrein nabij het sluiscomplex Rogat een zonneakker gerealiseerd. Het complex is in eigendom van de provincie Drenthe. De energie wordt gebruikt voor het aanwezige gemaal Rogat. Het gemaal zorgt (met name) in de zomerperiode voor aanvoer van water naar Drenthe. Het complex ligt op een schiereiland. Te midden van het complex ligt een open grasvlakte als een licht verhoogde bult die geschikt is voor het op het zuiden gericht plaatsen van zonnepanelen. Om te voldoen aan de eigen doelstelling én een plan te ontwikkelen dat past binnen het beleidskader van de provincie, krijgt zonnepark Rogat een markante etalagefunctie. Zo komen de eerste panelen single-row aan de westzijde langs de oever te staan maar nemen de panelen oostwaarts in aantal toe en worden ze aangevuld met double-row panelen. Deze vloeiende overgang accentueert de grondbult en bootst het golvende water na. Het idee is om in het haventje drie palen met zonnepanelen in de vorm van een zeil te plaatsen als accent en verbijzondering van de locatie.

III. Ruimtelijke inpassing

een ontwerp geïnspireerd door kernkwaliteiten

Wij vragen initiatiefnemers een plan op te stellen waarin aandacht is voor de ruimtelijke fysieke context. Aandacht voor een samenhangend ontwerp, meerwaarde voor het gebied en inrichting van de randen zijn hierbij belangrijke aspecten. Juist aan de randen vinden we het belangrijk dat wordt ingespeeld op de omgeving en de kernkwaliteiten in het gebied. Meer hierover leest u in de Handreiking Kernkwaliteiten Drenthe op onze website.

De zes kernkwaliteiten zijn:

1. Landschap
2. Natuur
3. Rust
4. Cultuurhistorie
5. Archeologie
6. Aardkundige waarden

Duurzame kolonie woningen Frederiksoord

In Frederiksoord zijn duurzame koloniewoningen gerealiseerd die energieneutraal zijn mede dankzij de plaatsing van zonnecollectoren. Bij het ontwerp van het plan hebben de ontwikkelaar en de provincie samen gezocht naar mogelijkheden om zonne-installaties te plaatsen. In het unieke historische cultuurlandschap van de Koloniën van Weldadigheid zouden zonne-installaties op de daken van de woningen immers afbreuk doen aan de beeldkwaliteit. Met de plaatsing van grondgebonden zonnecollectoren bij elke woning is een goede balans gevonden. Een zorgvuldig ruimtelijk ontwerp, gebaseerd op cultuurhistorische waarden, en de productie van hernieuwbare energie gaan ook hier samen.

Iconische zonneakker Groningen Airport Eelde

Een projectontwikkelaar en de luchthaven namen in 2014 het initiatief tot de ontwikkeling van een zonneakker op Groningen Airport Eelde. Om te komen tot een goede ruimtelijke inpassing en een ontwerp dat is geïnspireerd door de kernkwaliteiten van de luchthaven en het omliggend gebied, is gestuurd op het ontwerp van een zonneakker met iconische uitstraling. Ter inspiratie werden zes bureaus gevraagd een concept te ontwikkelen. Twee inzendingen zijn verder uitgewerkt tot een masterplan, dat dient als inspirerend kwaliteitskader voor de realisatie, in samenspraak met de luchthaven, omwonenden en omliggende bedrijven.

Op de website van de Provincie Drenthe vindt u het boekje Iconische Zonneakker Groningen Airport Eelde.

19

Beleidsstukken

- Energiestrategie Drenthe
Op weg naar een duurzame Drentse energiehuishouding.
- Energieagenda 2016-2020
Op weg naar een energieneutraal Drenthe.
- Provinciale Omgevingsvisie Drenthe 2014.
- Provinciale Omgevingsverordening Drenthe 2015.
- Brief Gedeputeerde Staten (25 juni 2014)
Verkenning zonneakkers.

Benader ons gerust als u vragen hebt.
We informeren u graag en zoeken samen
met u naar passende oplossingen binnen de
kaders van ons beleid.

Contact

post@drenthe.nl • 0592 - 36 55 55

Websites

www.provincie.drenthe.nl/zonneakkers
www.drentsenergieloket.nl
www.zonzoektdrent.nl
www.zonnekaart.drenthe.nl
www.provincie.drenthe.nl/kernkwaliteiten

provincie **Drenthe**